
Model kompetencji człowieka przedsiębiorczego i aktywnego członka społeczeństwa opartego na wiedzy i innowacji

Zachodniopomorska Szkoła Biznesu w Szczecinie

2013

Model kompetencji opracowano w ramach projektu
„Uczestnik Społeczeństwa Wiedzy – zintegrowany system kształcenia
przedsiębiorczości w szkołach ponadgimnazjalnych”, który jest współfinansowany ze
środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego nr WND-
POKL.03.03.04-00-025/10

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Zachodniopomorska
Szkoła Biznesu
w Szczecinie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Redakcja:

Mirosław Małecki

Autorzy:

Małgorzata Gadomska

Andrzej Kobylec

Jarosław Korpysa

Joanna Rosiak

Jolanta Rychlicka

Zachodniopomorska Szkoła Biznesu w Szczecinie

projekt USW

ul. Żołnierska 53, 71-210 Szczecin

NIP: 852-00-19-079

Spis treści

1. Istota modelu	4
2. Załącznik 1 Wykaz jednostek dydaktycznych programu nauczania opartego na modelu kompetencji.....	6
3. Załącznik2 Podstawa programowa przedmiotu „podstawy przedsiębiorczości”	9
4. Załącznik 3 Model Kompetencji	12

Istota modelu

W celu stworzenia wymagań, które powinien spełniać człowiek przedsiębiorczy, w projekcie zastosowano podejście oparte na zarządzaniu kompetencjami (ang. Competence-based Management). Podejście to, jak zauważają Sampson i Fytros (Sampson, Fytros, 2008), umożliwia systematyzację i strukturyzację w taki sposób, aby realizować umożliwić planowanie, rozwój, koordynowanie i kontrolę zasobów ludzkich w sposób bardziej efektywny.

Podstawowym elementem w tym podejściu są kompetencje (w liczbie pojedynczej: kompetencja). Brak jest spójnej definicji pojęcia kompetencji, o czym informują, wraz z podaniem przeglądów tych definicji, między innymi M. Juchnowicz i Ł. Sienkiewicz¹, M. Armstrong i A. Barton², G. Filipowicz³ oraz T. Oleksyn⁴. W niniejszym projekcie przyjęte zostało pojęcie kompetencji zaproponowane przez jednego z prekursorów tego podejścia - D. McClelland'a⁵, według którego **kompetencje** to:

„wiedza, umiejętności, cechy, postawy, koncepcja siebie samego, wartości lub motywy bezpośrednio związane z wykonaniem pracy lub ważnym życiowym wynikiem, pokazane tak, by odróżnić wykonawców najlepszych od przeciętnych.”

Zarządzanie oparte na kompetencjach zakłada tworzenie modelu kompetencji (ang. *competency model*), który dostarcza struktur technologicznych do zbierania, organizowania, dzielenia i odwzorowywania kompetencji D. Sampsoni D. Fytros⁶, L. Crawford⁷, S. Sanghi⁸. Model kompetencji opisuje kompetencje potrzebne do efektywnego wykonania zadań w organizacji i jest używany jako narzędzie do selekcji zasobów ludzkich, trenowania, rozwoju, szacowania, planowania ścieżek kariery i oceny efektywności. Dzięki temu ogólna i jednolita struktura modelu pozwala na wymianę i współpracę między różnymi systemami kompetencji D. Sampson i D. Fytros⁹, L.M.Spencer i S.M.J.Spencer¹⁰.

Model kompetencji człowieka przedsiębiorczego i aktywnego członka społeczeństwa opartego na wiedzy i innowacji powstał na bazie nowej podstawy programowej do przedmiotu „podstawy przedsiębiorczości”¹¹. Model ten jest ukierunkowany na wykształcenie młodym człowieku, uczniu szkoły ponadgimnazjalnej - cech przedsiębiorczych, które pomogą mu stać się pełnoprawnym i aktywnym członkiem społeczeństwa opartego na wiedzy i innowacji.

¹ Juchnowicz, M., Sienkiewicz, Ł. 2006, *Jak oceniać pracę? Wartość stanowisk i kompetencji*, Difin, Warszawa.

² Armstrong, M., Barton, A. 1995, *The job evaluation handbook*, Institute of Personnel and Development, London.

³ Filipowicz, G. 2004, *Zarządzanie kompetencjami zawodowymi*, PWE, Warszawa.

⁴ Oleksyn, T. 2006, *Zarządzanie kompetencjami. Teoria i praktyka*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków.

⁵ McClelland, D. 1973, *Testing for Competence Rather Than for Intelligence*, American Psychologist, vol. 28 pp.1-14.

⁶ Sampson, D., Fytros, D. 2008, *Competence Models in Technology-enhanced Competence-based Learning*, in: (ed.) Adelsberger, H. H., Kinshuk, Pawlowski, J. M., Sampson, D. 2008, *International Handbook on Information Technologies for Education and Training*, Springer.

⁷ Crawford L., Senior management perceptions of project management competence, *International Journal of Project Management* 23 (2005), p.7-16.

⁸ Sanghi, S. 2004, *The Handbook of Competency Mapping: Understanding, Designing and Implementing Competency Models in Organizations*, SAGE.

⁹ Sampson, D., Fytros, D. 2008, *Competence Models in Technology-enhanced Competence-based Learning*, in: (ed.) Adelsberger, H. H., Kinshuk, Pawlowski, J. M., Sampson, D. 2008, *International Handbook on Information Technologies for Education and Training*, Springer.

¹⁰ Spencer, L. M. Jr, Spencer S. M. 1993, *Competence at work: models for superior performance*, John Wiley & Sons, New York

Struktura Modelu Kompetencji (MK) przedstawia się następująco:

- nazwa Kompetencji Głównej (KG) ,
- nazwa składnika kompetencji (SK),
- poziom zaawansowania

Kolejne elementy oznaczają:

- nazwa kompetencji głównej jest identyfikatorem kompetencji głównej, integrującej w sobie jej wyodrębnione elementy i stanowi niepowtarzalną nazwę dla danego atrybutu, który jest określany jako KG_j , gdzie $j = 1, 2, \dots, m$ jest numerem kolejnego atrybutu. W ramach modelu wyróżnionych zostało sześć kompetencji głównych:

1. Komunikowanie się,
2. Autoprezentacja,
3. Wiedza o gospodarce,
4. Podstawy biznesu,
5. Kariera zawodowa,
6. Podejmowanie decyzji.

- nazwa składnika kompetencji jest identyfikatorem będącym integralną częścią kompetencji i stanowi niepowtarzalną nazwę dla danego atrybutu, który jest określany jako SK_i , gdzie $i = 1, 2, \dots, n$ jest numerem kolejnego atrybutu. Składniki kompetencji wraz z przypisanymi jednostkami dydaktycznymi zawarte w modelu MK przedstawione są w Załączniku 1
- poziom zaawansowania informuje, na jakim poziomie przyswojenia kompetencja jest posiadana lub wymagana i przybiera wartości ze zbioru $\{1, 2, 3\}$. Przejście przez ucznia przez wszystkie trzy poziomy zaawansowania jest niezbędne do zrealizowania podstawy programowej . Ze względu na to, że przeznaczenie tego modelu jest jednoznacznie ukierunkowane, poziomy zaawansowania dla każdej kompetencji są nastawione na wykształcenie kompetencji przedsiębiorczych.

Stworzony model kompetencji pełni kilka funkcji:

- określa wymogi, jakie musi spełnić osoba przedsiębiorcza,
- stanowi narzędzie do szkolenia i oceniania uczniów
- stanowi narzędzie do określania efektywności nauki.

Model przedstawiony został w załączniku 3. W modelu tym naniesione są również kody zdefiniowane w załączniku 2 i odwołujące się do konkretnej treści z podstawy programowej, dotyczącej nauczania przedmiotu „podstawy przedsiębiorczości”. Umieszczenie kodu w danym miejscu modelu oznacza, że w tym momencie osoba ucząca się posiada już określone treścią podstawy programowej kompetencję.

Dzięki zastosowaniu podejścia opartego na modelu kompetencji, została uzyskana pełna integracja poszczególnych narzędzi produktu projektu takich jak:

- program nauczania,
- model współpracy między szkołą a przedsiębiorstwami (model MSP)

¹¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r., poz. 997).

- system wsparcia nauczania podstaw przedsiębiorczości tj. eduKariera, eduBizmodel, eduPorady.

Załącznik 1 Wykaz jednostek dydaktycznych programu nauczania opartego na modelu kompetencji

<i>nr KG</i>	<i>Kompetencja (KG)</i>	<i>nr KS</i>	<i>Składniki kompetencji (SK)</i>	<i>Wykaz jednostek dydaktycznych w programie nauczania</i>
1	KOMUNIKOWANIE SIĘ	0		
1		1	Komunikacja i style komunikowania się	Jednostka dydaktyczna nr 1 - Sposoby porozumiewania się
1		2	Komunikowanie werbalne i niewerbalne	Jednostka dydaktyczna nr 2 - Werbalne i pozawerbalne formy porozumiewania
1		3	Asertywne komunikowanie	Jednostka dydaktyczna nr 3 – Asertywność
1		4	Współpraca i współdziałanie w zespole	Jednostka dydaktyczna nr 4 – Współpraca w zespole kluczem do sukcesu
1		5	Funkcjonowanie w społeczeństwie	Jednostka dydaktyczna nr 5 Role społeczne i stereotypy
1		6	Rozwiązywanie konfliktów	Jednostka dydaktyczna nr 6 Konflikty – powstawanie i metody ich rozwiązywania
1		7	Reklama i jej oddziaływanie	Jednostka dydaktyczna nr 7 - Reklama jako metoda wywierania wpływu
2	AUTOPREZENTACJA	0		
2		1	Rozpoznawanie własnych cech i umiejętności	Jednostka dydaktyczna nr 1 – Moje cechy i umiejętności
2		2	Metody i techniki skutecznej autoprezentacji	Jednostka dydaktyczna nr 2 – Sztuka autoprezentacji Jednostka dydaktyczna nr 3 – Sztuka autoprezentacji – ćwiczenia
2		3	Tworzenie dokumentów aplikacyjnych	Jednostka dydaktyczna nr 4 - Dokumenty aplikacyjne
2		4	Rozmowa kwalifikacyjna	Jednostka dydaktyczna nr 5 - Rozmowa kwalifikacyjna kluczem do sukcesu Jednostka dydaktyczna nr 6 i 7 Symulacje rozmów kwalifikacyjnych
3	WIEDZA O GOSPODARCE	0		
3		1	Czynniki wytwórcze: praca, kapitał, ziemia, przedsiębiorczość, informacja	Jednostka dydaktyczna nr 1 – Czynniki wytwórcze w działalności gospodarczej
3		2	Rynek	Jednostka dydaktyczna nr 2– Rynek

3		3	Popyt i podaż	Jednostka dydaktyczna nr 3 – Popyt i jego determinanty Jednostka dydaktyczna nr 4 – Podaż i jego determinanty
3		4	Równowaga rynkowa	Jednostka dydaktyczna nr 5 – Równowaga rynkowa Jednostka dydaktyczna nr 6 – Zmiany stanu równowagi
3		5	Funkcje państwa, polityka fiskalna i pieniężna państwa	Jednostka dydaktyczna – nr 7 – Państwo w gospodarce Jednostka dydaktyczna nr 8 – Polityka pieniężna państwa Jednostka dydaktyczna nr 9 Polityka fiskalna państwa
3		6	Dochody i wydatki państwa	Jednostka dydaktyczna nr 10 – Budżet państwa
3		7	Obieg okrężny produktu i dochodu	Jednostka dydaktyczna nr 11 – Obieg okrężny produktu i dochodu
3		8	Mierniki wzrostu gospodarczego (PKB, PNB, PKB per capita), inflacja, bezrobocie, rachunek narodowy brutto, cykl koniunkturalny	Jednostka dydaktyczna nr 12 – Wzrost gospodarczy, cykl koniunkturalny Jednostka dydaktyczna nr 13 – Bezrobocie Jednostka dydaktyczna nr 14 - Inflacja
3		9	Pieniądz w gospodarce, instytucje finansowe	Jednostka dydaktyczna nr 15 – Pieniądz i jego funkcje Jednostka dydaktyczna nr 16 – Instytucje finansowe w gospodarce
3		10	Giełda Papierów Wartościowych, inwestycje, kredyt i lokaty bankowe	Jednostka dydaktyczna nr 17 – Warszawska Giełda Papierów Wartościowych Jednostka dydaktyczna nr 18 – Inwestycje przedsiębiorstw i gospodarstw domowych Jednostka dydaktyczna nr 19 – Kredyty i lokaty bankowe
3		11	Kurs walutowy	Jednostka dydaktyczna nr 20 – Wpływ kursu walutowego na gospodarkę
3		12	Globalizacja	Jednostka dydaktyczna nr 21 - Globalizacja w gospodarce krajowej i światowej
3		13	System emerytalny	Jednostka dydaktyczna nr 22 – System emerytalny
4	PODSTAWY BIZNESU	0		
4		1	Cele działania przedsiębiorstwa	Jednostka dydaktyczna nr 1 - Cele działania przedsiębiorstw
4		2	Formy organizacyjno–prawne przedsiębiorstw	Jednostka dydaktyczna nr 2 – Formy organizacyjno-prawne przedsiębiorstw
4		3	Biznesplan	Jednostka dydaktyczna nr 3 – Biznesplan

4		4	Sporządzenie projektu przedsięwzięcia	Jednostka dydaktyczna nr 4 i 5 - Planowanie działalności gospodarczej
4		5	Procedura tworzenia działalności gospodarczej	Jednostka dydaktyczna nr 6 i 7 - Rejestracja działalności gospodarczej
4		6	Polityka personalna	Jednostka dydaktyczna nr 8– Nawiązanie stosunku pracy Jednostka dydaktyczna nr 9 –Wynagrodzenia pracownika
4		7	Konsument na rynku	Jednostka dydaktyczna nr 10– Konsument i jego prawa
5	KARIERA ZAWODOWA	0		
5		1	Ja na rynku pracy	Jednostka dydaktyczna nr 1 – Rynek pracy w Polsce i w Europie Jednostka dydaktyczna nr 2 - Ja na rynku pracy Jednostka dydaktyczna nr 3 – Człowiek uczy się przez całe życie
5		2	Planowanie rozwoju zawodowego	Jednostka dydaktyczna nr 4 i5 - Planowanie własnej kariery zawodowej
5		3	Motywacja w pracy zawodowej	Jednostka dydaktyczna nr 6 – Motywacja i automotywacja
5		4	Radzenie sobie ze stresem	Jednostka dydaktyczna nr 7 - Stres w naszym życiu
5		5	Zachowania etyczne i nieetyczne	Jednostka dydaktyczna nr 8 i 9 - Wartości w życiu człowieka a etyka.Mobbing w miejscu pracy
6	PODEJMOWANIE DECYZJI	0		
6		1	Zarządzanie informacją	Jednostka dydaktyczna nr 1 – Informacja: wyszukiwanie, selekcjonowanie i przetwarzanie.
6		2	Planowanie i wyznaczanie celów	Jednostka dydaktyczna nr 2 i 3 – Proces analizowania i planowania
6		3	Podjęcie decyzji i rozwiązywanie problemów	Jednostka dydaktyczna nr 4 i 5 - Podjęcie decyzji

Załącznik2 Podstawa programowa przedmiotu „podstawy przedsiębiorczości”

Kody znajdujące się w tabeli (zaczynające się od litery „T”), odwołują się do efektów nauczania zawartych w podstawie programowej nauczania podstaw przedsiębiorczości. Kody te wskazują, w którym miejscu procesu dydaktycznego realizowane są treści związane z konkretnym zapisem w podstawie programowej. Poniżej wyjaśniono klasyfikację kodów.

- **Kody TA** przypisane się do treści kształcenia podstawy programowej przedmiotu podstawy przedsiębiorczości **Człowiek Przedsiębiorczy,**
- **Kody TB** przypisane są do treści kształcenia podstawy programowej przedmiotu podstawy przedsiębiorczości **Rynek – cechy i funkcje,**
- **Kody TC** przypisane są do treści kształcenia podstawy programowej przedmiotu podstawy przedsiębiorczości **Instytucje rynkowe,**
- **Kody TD** przypisane są do treści kształcenia podstawy programowej przedmiotu podstawy przedsiębiorczości **Państwo, gospodarka,**
- **Kody TE** przypisane są do treści kształcenia podstawy programowej przedmiotu podstawy przedsiębiorczości **Przedsiębiorstwo,**
- **Kody TF** przypisane są do treści kształcenia podstawy programowej przedmiotu podstawy przedsiębiorczości **Rynek Pracy,**

PODSTAWA PROGRAMOWA ¹²			
kody		Treści kształcenia	
CZŁOWIEK PRZEDSIĘBIORCZY			
T	A	1	przedstawia cechy, jakimi charakteryzuje się osoba przedsiębiorcza,
T	A	2	zna korzyści wynikające z planowania własnych działań i inwestowania w siebie,
T	A	3	analizuje przebieg kariery zawodowej osoby, która zgodnie z zasadami etyki odniosła sukces w życiu zawodowym,
T	A	4	podejmuje racjonalne decyzje, opierając się na posiadanych informacjach i ocenia skutki własnych działań,
T	A	5	charakteryzuje swoje role społeczne i typowe dla nich zachowania,
T	A	6	rozpoznaje zachowania asertywne, uległe i agresywne; odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej,
T	A	7	rozpoznaje mocne i słabe strony własnej osobowości; odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej,
T	A	8	stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej w celu autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska,
T	A	9	przedstawia drogę, jaką dochodzi się własnych praw w roli członka zespołu, pracownika, konsumenta,
T	A	10	zna prawa konsumenta oraz wymienia instytucje stojące na ich straży; przedstawia zasady składania reklamacji w przypadku niezgodności towaru z umową,
T	A	11	odczytuje informacje zawarte w reklamach, odróżniając je od elementów perswazyjnych; wskazuje pozytywne i negatywne przykłady wpływu reklamy na konsumentów.
RYNEK- CECHY I FUNKCJE			
T	B	1	charakteryzuje społeczne i ekonomiczne cele gospodarowania, odwołując się do przykładów z różnych dziedzin,
T	B	2	a omawia transformację gospodarki Polski po 1989 r.,
T	B	2	b rozróżnia czynniki wytwórcze (praca, przedsiębiorczość, kapitał, ziemia i informacja) oraz wyjaśnia ich znaczenie w różnych dziedzinach gospodarki,
T	B	3	wymienia podstawowe cechy, funkcje i rodzaje rynków,

¹² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r., poz. 997)

T	B	4	wyjaśnia okrężny obieg pieniądza w gospodarce rynkowej,
T	B	5	charakteryzuje czynniki wpływające na popyt i podaż,
T	B	6	wyznacza punkt równowagi rynkowej na prostych przykładach,
INSTYTUCJE RYNKOWE			
T	C	1	rozdziela formy i funkcje pieniądza,
T	C	2	wyjaśnia rolę, jaką w gospodarce pełnią instytucje rynkowe: bank centralny, banki komercyjne, giełda papierów wartościowych, fundusze inwestycyjne, firmy ubezpieczeniowe, fundusze emerytalne,
T	C	3	oblicza procent od kredytu i lokaty bankowej, ocenia możliwość spłaty zaciągniętego kredytu przy określonym dochodzie,
T	C	4	wyjaśnia mechanizm funkcjonowania giełdy papierów wartościowych na przykładzie Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie,
T	C	5	wskazuje różnicę między różnymi rodzajami papierów wartościowych,
T	C	6	wymienia podstawowe wskaźniki giełdowe i wyjaśnia ich wagę w podejmowaniu decyzji dotyczących inwestowania na giełdzie,
T	C	7	rozdziela formy inwestowania kapitału i dostrzega zróżnicowanie stopnia ryzyka w zależności od rodzaju inwestycji oraz okresu inwestowania,
T	C	8	oblicza przewidywany zysk z przykładowej inwestycji kapitałowej w krótkim i długim okresie,
T	C	9	charakteryzuje system emerytalny w Polsce i wskazuje związek pomiędzy swoją przyszłą aktywnością zawodową a wysokością emerytury,
T	C	10	analizuje oferty banków, funduszy inwestycyjnych, firm ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych,
PAŃSTWO, GOSPODARKA			
T	D	1	wymienia i charakteryzuje ekonomiczne funkcje państwa,
T	D	2	opisuje podstawowe mierniki wzrostu gospodarczego,
T	D	3	przedstawia przyczyny i narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę,
T	D	4	wymienia źródła dochodów i rodzaje wydatków państwa,
T	D	5	wyjaśnia wpływ deficytu budżetowego i długu publicznego na gospodarkę,
T	D	6	charakteryzuje narzędzia polityki pieniężnej,
T	D	7	identyfikuje rodzaje inflacji, w zależności od przyczyn jej powstania oraz stopy inflacji,
T	D	8	wyjaśnia wpływ kursu waluty na gospodarkę i handel zagraniczny,
T	D	9	charakteryzuje zjawiska recesji i dobrej koniunktury w gospodarce,
T	D	10	wyszukuje informacje o aktualnych tendencjach i zmianach w gospodarce świata i Polski,
T	D	11	wskazuje największe centra finansowe i gospodarcze na świecie,
T	D	12	ocenia wpływ globalizacji na gospodarkę świata i Polski oraz podaje przykłady oddziaływania globalizacji na poziom życia i model konsumpcji,
PRZEDSIĘBIORSTWO			
T	E	1	charakteryzuje otoczenie, w którym działa przedsiębiorstwo,
T	E	2	omawia cele działania przedsiębiorstwa oraz sposoby ich realizacji,
T	E	3	sporządza projekt własnego przedsiębiorstwa oparty na biznesplanie,
T	E	4	rozdziela podstawowe formy prawno-organizacyjne przedsiębiorstwa,
T	E	5	opisuje procedury i wymagania związane z zakładaniem przedsiębiorstwa,
T	E	6	omawia zasady pracy zespołowej i wyjaśnia, na czym polegają role lidera i wykonawcy; omawia cechy dobrego kierownika zespołu,
T	E	7	identyfikuje i analizuje konflikty w zespole i proponuje metody ich rozwiązania, szczególnie w drodze negocjacji,
T	E	8	omawia etapy realizacji projektu oraz planuje działania zmierzające do jego realizacji,
T	E	9	charakteryzuje zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie krajowym i międzynarodowym,
T	E	10	charakteryzuje czynniki wpływające na sukces i niepowodzenie przedsiębiorstwa,
RYNEK PRACY			

T	F	1	omawia mierniki i skutki bezrobocia dla gospodarki oraz sposoby walki z bezrobociem,
T	F	2	wyjaśnia motywy aktywności zawodowej człowieka,
T	F	3	analizuje własne możliwości znalezienia pracy na rynku lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim,
T	F	4	wyszukuje oferty pracy, uwzględniając własne możliwości i predyspozycje,
T	F	5	rozdziela sposoby zatrudnienia pracownika i interpretuje podstawowe przepisy Kodeksu Pracy, w tym obowiązki i uprawnienia pracownika i pracodawcy,
T	F	6	sporządza dokumenty aplikacyjne dotyczące konkretnej oferty pracy,
T	F	7	przygotowuje się do rozmowy kwalifikacyjnej i uczestniczy w niej w warunkach symulowanych,
T	F	8	charakteryzuje różne formy wynagrodzeń i oblicza swoje wynagrodzenie brutto i netto; wypełnia deklarację podatkową PIT, opierając się na przykładowych danych,
T	F	9	rozdziela zachowania etyczne i nieetyczne w roli pracodawcy i pracownika; wyjaśnia zjawisko mobbingu w miejscu pracy oraz przedstawia sposoby przeciwdziałania.

Załącznik 1 Model Kompetencji

nr K	nr SK	kompetencja (K)	Składnik kompetencji (SK)	zakres treści	kod treści programowej	zakres treści	kod treści programowej	zakres treści	kod treści programowej
				1 poziom zaawansowania	2 poziom zaawansowania		3 poziom zaawansowania		
1 KOMUNIKOWANIE SIĘ									
1	1		Komunikacja i style komunikowania się	<p>przedstawia istotę komunikowania się,</p> <p>wymienia style komunikowania się,</p>		<p>rozpoznaje na podstawie przykładów style komunikowania się,</p> <p>komunikuje się z wykorzystaniem założonego stylu,</p>		<p>dostosowuje styl komunikowania się do określonej sytuacji,</p>	
1	2		Komunikowanie werbalne i niewerbalne	<p>przedstawia definicję podstawowych pojęć z zakresu komunikacji werbalnej i niewerbalnej,</p> <p>wymienia bariery w komunikacji,</p>		<p>na wybranych przykładach rozróżnia formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej,</p> <p>analizuje</p>		<p>w sposób czytelny przedstawia własne poglądy i potrafi je obronić,</p> <p>stosuje efektywne</p>	TA8

		wymienia zasady aktywnego słuchania,	komunikaty werbalne i niewerbalne oraz sposób ich oddziaływania,	komunikowanie,		
		wymienia zasady efektywnego przekazywania informacji,		potrafi aktywnie słuchać,		
				tworzy zrozumiałe komunikaty pisemne	TF6	
1	3	Asertywne komunikowanie				
		przedstawia definicję postawy asertywnej,	rozpoznaje zachowania asertywne, uległe i agresywne,	formułuje stosownie do sytuacji, komunikaty asertywne	TA6	
		charakteryzuje zachowania asertywne, uległe, agresywne	określa korzyści wynikające z zachowania asertywnego,		TA9	
1	4	Współpraca i współdziałanie w zespole				
		przedstawia definicję grupy i zespołu,				
		charakteryzuje cechy zespołu,	przedstawia definicję i rodzaje ról zespołowych,	pracuje efektywnie w zespole,		
		charakteryzuje efektywność zespołu	wymienia obowiązki wynikające z pełnienia poszczególnych ról zespołowych,	podaje receptę na poprawę efektywności w zespole,		
		wymienia plusy i minusy pracy indywidualnej i zespołowej,		rozpoznaje u innych i	TE6	

			wymienia przyczyny i skutki zakłóceń w procesie zespołowym,		wyjaśnia, na czym polegają role lidera i wykonawcy,		sam odgrywa odpowiednie role w zespole,
			omawia zasady pracy zespołowej,		analizuje cechy dobrego kierownika lub lidera i innych członków zespołu,	TE6	ocenia złe i dobre postawy członków zespołu,
				TE 6	analizuje, czy praca zespołu jest efektywna,		
					analizuje działania indywidualne i zespołowe,		
					podaje przykłady z praktyki działań indywidualnych i zespołowych,		
1	5	Funkcjonowanie w społeczeństwie					
			przedstawia definicję statusu społecznego,		określa swoje role społeczne i typowe dla nich zachowania,	TA5	dopasowuje poszczególne zachowania do określonej roli,
			przedstawia definicję i rodzaje ról społecznych,		wyjaśnia pojęcie stereotypu,		
1	6	Rozwiązywanie konfliktów					
			omawia pojęcie konfliktu,		rozpoznaje sytuację konfliktową,		

		wymienia źródła powstawania konfliktów, wymienia metody rozwiązywania konfliktów (w tym negocjacje),	wymienia sytuacje konfliktowe, analizuje sytuację konfliktową, określa negatywne i pozytywne skutki konfliktu,	przewiduje pozytywne i negatywne skutki, analizuje konflikty w zespole, proponuje metody rozwiązania konfliktów, stosuje metody rozwiązywania konfliktów w drodze negocjacji,	TE7
1	7	Reklama - komunikat perswazyjny			
		Rozumie, co to jest i na czym polega komunikat perswazyjny, rozpoznaje cel reklamy rozpoznaje rodzaje reklam,	wymienia przykłady reklam wpływających na konsumenta w określony sposób, wskazuje pozytywne i negatywne przykłady wpływu reklamy na konsumentów, analizuje reklamy pod kątem rozróżnienia zawartych w nich komunikatów,	tworzy komunikat perswazyjny (pozytywny oraz negatywny),	

2		AUTOPREZENTACJA			
2	1	Rozpoznawanie własnych cech i umiejętności			
		określa mocne i słabe strony człowieka,		rozpoznaje mocne i słabe strony człowieka,	
		dokonyje podziału umiejętności na adaptacyjne, uniwersalne i kwalifikacyjne,		charakteryzuje poszczególne rodzaje umiejętności (adaptacyjne, uniwersalne i kwalifikacyjne),	TA6
		wskazuje korzyści wynikające ze znajomości siebie,			
		wymienia cechy osoby przedsiębiorczej,	TA 1	określa mocne i słabe strony osoby przedsiębiorczej,	TA7
		omawia znaczenie cech osoby przedsiębiorczej,		analizuje określoną osobę pod kątem cech osoby przedsiębiorczej,	TA6
2	2	Metody i techniki skutecznej autoprezentacji			
		przedstawia istotę autoprezentacji	TF 7	ocenia autoprezentację innych osób,	

			Wyjaśnia, na czym polega „efekt pierwszego wrażenia”,	TA 8	wskazując czynniki decydujące o pozytywnej autoprezentacji,	tworzy pozytywny wizerunek,		
			określa zasady zachowania i wyglądu podczas kontaktów interpersonalnych,	TF 7	dobiera elementy autoprezentacji do okoliczności,	kreuje swój wizerunek w danej sytuacji,		
			omawia znaczenie autoprezentacji z uwzględnieniem komunikacji werbalnej i niewerbalnej,		charakteryzuje rolę pozytywnego myślenia,	stosuje różne formy komunikacji, autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska,	TA8	
2	3	Tworzenie dokumentów aplikacyjnych						
			wymienia rodzaje dokumentów aplikacyjnych,		analizuje przykładowe dokumenty aplikacyjne,	sporządza dokumenty aplikacyjne do konkretnej oferty pracy,	TF6	
			przedstawia zasady tworzenia dokumentów aplikacyjnych,		wyszukuje niezbędne informacje w celu stworzenia dokumentów aplikacyjnych,			
			przedstawia strukturę dokumentów aplikacyjnych,		analizuje formę dokumentów pod kątem efektu "pierwszego wrażenia",			
2	4	Rozmowa kwalifikacyjna						

		przedstawia znaczenie rozmowy kwalifikacyjnej,	TF 7	przygotowuje plan rozmowy kwalifikacyjnej,	podaje pytania i własne odpowiedzi dotyczące obszarów problemowych poruszanych przez pracodawców podczas rozmowy kwalifikacyjnej,	
		omawia zasady przeprowadzania rozmowy kwalifikacyjnej,	TF 7	dobiera właściwe formy komunikacji w kontakcie z pracodawcą,		
		wskazuje elementy oceny rozmowy kwalifikacyjnej,		ocenia rozmowę kwalifikacyjną,		
		Wskazuje, jakie pytania zgodnie z przepisami prawa nie mogą być zadawane w trakcie rozmowy kwalifikacyjnej,		omawia zasady przygotowania się do rozmowy kwalifikacyjnej na konkretne stanowisko,	uczestniczyw rozmowie kwalifikacyjnej w roli pracownika i pracodawcy	TF7
3	WIEDZA O GOSPODARCE					
3	1	Czynniki wytwórcze: praca, kapitał, ziemia, przedsiębiorczość, informacja				
		przedstawia pojęcie gospodarowania,			charakteryzuje społeczne i ekonomiczne cele gospodarowania, odwołując się do przykładów z różnych dziedzin,	TB1

			definiuje czynniki wytwórcze,		rozdziela czynniki wytwórcze (praca, przedsiębiorczość, kapitał, ziemia i informacja)	TB2b	
			omawia rolę czynników wytwórczych w różnych dziedzinach gospodarki,		analizuje czynniki wytwórcze w różnych dziedzinach gospodarki,		
3	2	Rynek					
			wymienia podstawowe cechy, funkcje i rodzaje rynków,	TB 3	charakteryzuje podstawowe cechy, funkcje i rodzaje rynków,		ocenia funkcje rynku,
			przedstawia system gospodarczy Polski przed i po 1989 r.,		omawia transformację gospodarki Polski po 1989 r.	TB2a	
3	3	Popyt i Podaż					
			przedstawia definicję podaży,	TB 5	charakteryzuje czynniki wpływające na podaż,	TB5	analizuje, jak poszczególne determinanty podaży wpływają na sytuację rynkową i sporządza wykres podaży,
			przedstawia definicję popytu,	TB 5	charakteryzuje czynniki wpływające na popyt,	TB5	a także analizuje, jak poszczególne determinanty popytu wpływają na sytuację rynkową i sporządza

					wykres popytu,	
				rozpoznaje funkcjonowanie prawa popytu i podaży,		
3	4	Równowaga rynkowa				
		przedstawia pojęcie równowagi rynkowej,		wyznacza punkt równowagi rynkowej na prostych przykładach,	TB6	ocenia sytuację rynkową,
				wyznacza niedobór i nadwyżkę rynkową,		analitycznie i graficznie wyznacza punkt równowagi rynkowej, określa skutki wprowadzenia ceny maksymalnej i minimalnej,
		określa zmiany na rynku zachodzące pod wpływem determinant popytu,	TB 6)	sporządza wykres zmian zachodzących na rynku pod wpływem zmiany popytu,		
		określa zmiany na rynku zachodzące pod wpływem determinant podaży,	TB 6	sporządza wykres zmian zachodzących na rynku pod wpływem zmiany		

			<p>podaż,</p> <p>określa zmiany na rynku zachodzące pod wpływem determinant popytu i podaży,</p>	TB6	<p>Sporządza wykresmian rynku zachodzących pod wpływem determinant popytu i podaży,</p>
3	5	Funkcje państwa, polityka fiskalna i pieniężna państwa			
		<p>charakteryzuje alokacyjną, redystrybucyjną i stabilizacyjną, funkcję państwa,</p>	<p>TD 1</p> <p>dokonuje rozróżnienia między alokacją zasobów ekonomicznych w sektorze prywatnym i publicznym,</p> <p>opisuje rolę narzędzi polityki monetarnej w polityce ekonomicznej państwa,</p> <p>opisuje rolę narzędzi polityki fiskalnej w polityce ekonomicznej państwa,</p>	<p>TD6</p> <p>TD3</p>	<p>ocenia racjonalność polityki gospodarczej państwa w świetle realizacji podstawowych funkcji ekonomicznych,</p>

		dokonyje rozróznienia miédy politykà monetarnà a fiskalnà państwa, z uwzględnieniem wpływu deficytu i dłuęu publicznego na gospodarkę,	TD5	
wymienia rodzaje polityki oddziaływania państwa na gospodarkę,		charakteryzuje narzędzia i przyczyny oddziaływania państwa na gospodarkę,	TD6	
wymienia narzędzia polityki monetarnej,	TD 6			wybiera najlepsze rozwiązania ekonomiczne dla wskazanych problemów, przy wykorzystaniu narzędzi polityki monetarnej,
wymienia narzędzia polityki fiskalnej,	TD 3			wybiera najlepsze rozwiązania ekonomiczne dla wskazanych problemów, przy wykorzystaniu narzędzi polityki fiskalnej,
		charakteryzuje przyczyny i narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę,	TD3	

3	6	Dochody i wydatki państwa				
		wymienia źródła dochodów i rodzaje wydatków państwa,	TD 4	charakteryzuje strukturę dochodów i wydatków państwa,		charakteryzuje dochody i wydatki państwa, z uwzględnieniem systemu gospodarczego państwa,
		przedstawia definicję budżetu, deficytu budżetowego i długu publicznego,		analizuje strukturę budżetu,		ocenia przyczyny i skutki deficytu budżetowego, TD5
3	7	Obieg okrężny produktu i dochodu				
		definiuje okrężny obieg pieniądza w gospodarce,		wyjaśnia pojęcie okrężnego obiegu pieniądza w gospodarce zamkniętej,	TB4	analizuje system okrężnego obiegu pieniądza w gospodarce otwartej,
3	8	Mierniki wzrostu gospodarczego: PKB, PNB, PKB per capita, inflacja, bezrobocie, rachunek narodowy brutto, cykl koniunkturalny				
		wymienia podstawowe mierniki wzrostu gospodarczego,				
		przedstawia definicję poszczególnych mierników wzrostu gospodarczego,		opisuje podstawowe mierniki wzrostu gospodarczego,	TD2	

	<p>analizuje zależności między stosowaniem narzędzi polityki ekonomicznej a poziomem mierników koniunktury gospodarczej,</p> <p>porównuje wartości mierników w różnych regionach Polski, krajach UE i państwach świata,</p>		<p>ocenia zależności między stosowaniem narzędzi polityki ekonomicznej a poziomem mierników koniunktury gospodarczej,</p>
wymienia rodzaje inflacji,	<p>identyfikuje rodzaje inflacji, w zależności od przyczyn jej powstawania oraz stopy inflacji,</p>	TD7	<p>oblicza wskaźniki PKB, PNB, DN,</p> <p>proponuje rozwiązania ekonomiczne dla eliminowania różnego rodzaju inflacji, w zależności od przyczyn jej powstawania oraz stopy inflacji,</p>
wymienia przyczyny powstawania inflacji,			
wymienia mierniki bezrobocia,	<p>omawia mierniki bezrobocia i jego skutki dla gospodarki,</p>	TF1	<p>proponuje sposób walki z bezrobociem, z uwzględnieniem sytuacji gospodarczej,</p>

			omawia sposoby walki z bezrobociem,	TF1	
		omawia zjawisko recesji i dobrej koniunktury gospodarczej,	charakteryzuje zjawiska recesji i dobrej koniunktury na świecie i w Polsce,	TD9	
3	9	Pieniądz w gospodarce, instytucje finansowe			
		przedstawia podstawowe formy, funkcje i rolę pieniądza w gospodarce,	charakteryzuje podstawowe formy, funkcje i rolę pieniądza w gospodarce,	TC1	dokonuje analizy czynników wpływających na kreację podaży pieniądza w gospodarce, wyjaśnia rolę, jaką pełnią podstawowe instytucje finansowe w gospodarce,
		przedstawia podstawowe instytucje finansowe w gospodarce: NBP, RPP, banki komercyjne,		TC 2	
3	10	Giełda Papierów Wartościowych, inwestycje, kredyty i lokaty bankowe			
		definiuje podstawowe zadania Giełdy Papierów Wartościowych,	wyjaśnia mechanizm funkcjonowania giełdy papierów wartościowych na przykładzie giełdy w Warszawie,	TC 2	TC4

<p>wymienia podstawowe wskaźniki giełdowe,</p> <p>wyjaśnia wagę wskaźników w podejmowaniu decyzji dotyczących inwestowania na giełdzie,</p>	<p>TC 6</p>	<p>wskazuje różnice między różnymi rodzajami papierów wartościowych,</p>	<p>TC5</p>	<p>decyduje o wyborze wskaźników giełdowych w inwestycjach giełdowych,</p>
<p>wyjaśnia istotę ryzyka inwestycyjnego,</p>		<p>rozdziela formy inwestowania kapitału,</p>	<p>TC7</p>	<p>oblicza przewidywany zysk z przykładowej inwestycji kapitałowej w krótkim i długim okresie,</p>
<p>wymienia formy inwestowania kapitału,</p>		<p>dostrzega zróżnicowanie stopnia ryzyka, w zależności od rodzaju inwestycji oraz okresu inwestowania,</p>		<p>TC8</p>
<p>definiuje istotę pożyczki, kredytu i lokaty bankowej,</p>		<p>analizuje oferty banków w zakresie lokat i kredytów oraz oferty funduszy inwestycyjnych, firm ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych,</p>	<p>TC10</p>	<p>oblicza procent od kredytu i lokaty bankowej,</p> <p>ocenia możliwość spłaty zaciągniętego kredytu przy określonym dochodzie,</p>
<p>TC3</p>				

			charakteryzuje zależność między wysokością stopy procentowej a skłonnością do inwestowania i oszczędzania podmiotów rynkowych,		podjmuje decyzje inwestycyjne z uwzględnieniem minimalizacji ryzyka,
3	11	Kurs walutowy			
			przedstawia definicję systemu kursowego walut,	charakteryzuje systemy kursowe walut, wyjaśnia wpływ kursu waluty na gospodarkę i handel zagraniczny,	przelicza wartości walut po ustalonym kursie, analizuje wady i zalety systemów kursowych,
					TD8
3	12	Globalizacja			
			przedstawia definicję globalizacji, wymienia przyczyny globalizacji,	analizuje skutki recesji i dobrej koniunktury dla handlu zagranicznego i gospodarki światowej, analizuje informacje o aktualnych tendencjach i zmianach w gospodarce świata i Polski,	ocenia aktualne tendencje i zmiany w gospodarce świata i Polski w krótkim okresie,
					TD10

		wskazuje największe centra finansowe i gospodarcze na świecie,	TD 11	wymienia negatywne i pozytywne przykłady oddziaływania globalizacji na ludzi i świat, charakteryzuje wpływ globalizacji na gospodarkę świata i Polski, analizuje przykłady oddziaływania globalizacji na poziom życia i model konsumpcji,		ocenia wpływ globalizacji na gospodarkę świata i Polski, podaje przykłady oddziaływania globalizacji na poziom życia i model konsumpcji,	TD12
3	13	System emerytalny					
		wyjaśnia pojęcie systemu emerytalnego,		charakteryzuje system emerytalny w Polsce,	TC9	wybiera fundusze emerytalne i inne formy oszczędzania dla podwyższenia gwarantowanej przez państwo wielkości emerytury,	
		przedstawia znaczenie systemu emerytalnego w odniesieniu do własnej osoby,		wskazuje związek pomiędzy swoją przyszłą aktywnością zawodową a wysokością emerytury,	TC9		
4	PODSTAWY BIZNESU						

4	1	Cele działania przedsiębiorstw			
		wymienia cele działania przedsiębiorstwa,	charakteryzuje cele działania przedsiębiorstwa oraz sposoby ich realizacji,	TE2	dokonuje wyboru celu działania przedsiębiorstwa dla wybranego rodzaju przedsiębiorstwa, z uwagi na rodzaj działalności, warunki otoczenia zewnętrznego i okres funkcjonowania na rynku,
			przedstawia znaczenie strategii w przedsiębiorstwie,		ustala strategię, wizję i misję przedsiębiorstwa, uwzględniając mikrootoczenie i elementy makrootoczenia przedsiębiorstwa, (TE1)
4	2	Formy organizacyjno–prawne przedsiębiorstw			
		wymienia formy organizacyjno-prawne funkcjonowania przedsiębiorstw,	charakteryzuje formy organizacyjno-prawne funkcjonowania przedsiębiorstw,	TE4	uzasadnia, która forma organizacyjno-prawna będzie najodpowiedniejsza dla jego pomysłu na działalność gospodarczą,
		podaje źródła informacji dotyczące działalności gospodarczej,	określa wady i zalety różnych form organizacyjnych, analizuje akty prawne dotyczące działalności gospodarczej,		

4	3	Biznesplan			
		<p>wyjaśnia pojęcie biznesplanu,</p> <p>przedstawia funkcje biznesplanu</p> <p>wyjaśnia pojęcie projektu oraz jego zarządzanie,</p>	<p>analizuje informacje niezbędne do wykonania biznesplanu</p> <p>omawia etapy realizacji projektu</p> <p>planuje działania zmierzające do realizacji projektu</p>	<p>TE8</p>	<p>sporządza projekt własnego przedsiębiorstwa oparty na biznesplanie,</p> <p>tworzy i realizuje mało złożone projekty (np. wycieczka klasowa),</p> <p>TE3</p> <p>TE8</p>
4	4	Sporządzanie projektu przedsięwzięcia			
		<p>przedstawia znaczenie strategii i wizji w przedsiębiorstwie,</p> <p>przedstawia pojęcie „marketing mix”,</p> <p>Wyjaśnia, co to jest analiza SWOT,</p>	<p>analizuje na wybranych przykładach strategię i wizję przedsiębiorstwa,</p> <p>stosuje elementy „marketingu mix” w planowaniu przedsięwzięcia, określa elementy analizy SWOT,</p> <p>charakteryzuje czynniki sukcesu i niepowodzenia przedsięwzięcia,</p> <p>szacuje nakłady</p>		<p>ustala strategię i wizję przedsiębiorstwa,</p> <p>charakteryzuje czynniki sukcesu i niepowodzenia, w odniesieniu do planowanej przez siebie działalności,</p>

		<p>wskazuje źródła finansowania działalności gospodarczej, Wyjaśnia, co to jest plan finansowy,</p> <p>Wie, co to jest plan marketingowy,</p> <p>wymienia czynniki wpływające na sukces i porażkę przedsiębiorstwa,</p>	<p>inwestycyjne na przykładzie zakładania biznesu,</p> <p>określa przychody, koszty, dochód i zysk w przedsiębiorstwie,</p> <p>charakteryzuje czynniki wpływające na sukces i porażkę przedsiębiorstwa,</p>	TE10	<p>określa źródła sfinansowania swojego pomysłu,</p> <p>sporządza plan marketingowy własnej działalności gospodarczej, z uwzględnieniem analizy mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń,</p> <p>Określa, czym będzie sukces, a czym porażka, w kontekście własnego biznesu,</p>
4	5	Procedura tworzenia działalności gospodarczej			
		<p>wymienia podstawowe procedury i czynniki wpływające na proces zakładania przedsiębiorstwa,</p> <p>wymienia instytucje, w jakich należy zgłosić rozpoczęcie działalności gospodarczej,</p>	<p>opisuje procedury i wymagania związane z zakładaniem przedsiębiorstwa,</p> <p>analizuje formularze niezbędne do rejestracji własnego przedsiębiorstwa,</p>	TE5	<p>wypełnia dokumentację niezbędną do rejestracji własnego przedsiębiorstwa,</p>

		wymienia dokumenty niezbędne do rejestracji własnego przedsiębiorstwa,			
4	6	Polityka personalna			
		wskazuje formy zatrudnienia pracownika,	rozdziela formy zatrudnienia pracownika,	TF5	
		wymienia narzędzia polityki personalnej w przedsiębiorstwie, z uwzględnieniem przepisów Kodeksu Pracy,			interpretuje podstawowe przepisy Kodeksu Pracy, w tym obowiązki i uprawnienia pracownika i pracodawcy,
		przedstawia pojęcie wynagrodzenia oraz deklaracji podatkowej,	charakteryzuje różne formy wynagrodzeń, oblicza swoje wynagrodzenie brutto i netto,	TF8	wypełnia deklarację podatkową PIT, opierając się na przykładowych danych,
4	7	Konsument na rynku			
		wyjaśnia, kim jest konsument,	wciela się w rolę świadomego konsumenta,		symuluje zachowanie konsumenta i sprzedawcy,
		przedstawia istotę umowy i transakcji konsumenckiej			

		przedstawia prawa konsumenta,	TA10	składa reklamację na zakupiony produkt,		omawia zadania instytucji związanych z ochroną praw konsumentów,
		wymienia instytucje stojące na straży konsumenta	TA10	przedstawia drogę, jaką dochodzi się własnych praw,	TA9	
		przedstawia zasady składania reklamacji w przypadku niezgodności towaru z umową,	TA10			
5	KARIERA ZAWODOWA					
5	1	Ja na rynku pracy				
		przedstawia pojęcia z zakresu rynku pracy: rynek lokalny, regionalny, krajowy i zagraniczny,		omawia znaczenie kierunków kluczowych dla rozwoju gospodarki, analizuje potrzeby rynku pracy według różnych kryteriów,		
		Wyjaśnia, jakie są potrzeby rynku pracy i skąd wynikają,				
		przedstawia pojęcie: kierunki kluczowe w gospodarce,		analizuje rynek pracy pod kątem kierunków kluczowych w gospodarce,		określa potrzeby rynku pod kątem zapotrzebowania na pracę określonego rodzaju,
		wskazuje źródła ofert poszukiwania pracy,	TF3	analizuje różne możliwości planowania dalszej kariery zawodowej,		samodzielnie planuje karierę zawodową, uwzględniając dalsze etapy edukacji, TA4
		wyjaśnia ideę kształcenia przez całe życie,		rozpatruje efekty dalszego kształcenia i	TF2	analizuje rynek pracy w celu doboru odpowiedniej ścieżki TF3,TF4

			związaną z tym dalszą karierą zawodową,	kariery zawodowej z uwzględnieniem dalszych etapów edukacyjnych,	
5	2	Planowanie rozwoju zawodowego			
		określa etapy niezbędne do zrealizowania zdefiniowanych celów,	wymienia trudności i zagrożenia w realizacji celów,	sporządza plan etapów warunkujących osiągnięcie zamierzonych celów zawodowych,	TA4
		wymienia czynniki sprzyjające osiągnięciu wyznaczonych celów,		planuje alternatywne sposoby osiągnięcia,	
		wyjaśnia pojęcie kariery zawodowej,	analizuje możliwości poruszania się po rynku pracy,		
		wymienia etapy planowania własnej kariery zawodowej i etapów edukacji,	analizuje swoje cele zawodowe w horyzoncie średnio- i długoterminowym,		
			analizuje własne możliwości znalezienia pracy na rynku lokalnym, regionalnym, krajowym, europejskim i zagranicznym,	wyszukuje oferty pracy, uwzględniając własne możliwości i predyspozycje,	TF3 TF4

				podjmuje świadomie decyzję odnośnie swojej ścieżki edukacyjnej i zawodowej,	TA4
5	3	Motywacja w pracy zawodowej	określa źródła motywacji, przedstawia funkcje procesu motywacyjnego, wyjaśnia, na czym polega inwestowanie w siebie, omawia korzyści wynikające z planowania własnych działań i inwestowania w siebie,	rozzróżnia funkcje procesu motywacyjnego, uzasadnia konieczność inwestowania w siebie, dokonuje ewaluacji własnych działań, wyjaśnia motywy aktywności zawodowej człowieka,	TE8 TF2
5	4	Radzenie sobie ze stresem	przedstawia pojęcie stresu, wymienia objawy stresu, wymienia sposoby radzenia sobie ze stresem, przedstawia sposoby łagodzenia stresowych sytuacji,	charakteryzuje objawy związane ze stresem, analizuje źródła sytuacji stresowych dla siebie, analizuje różne możliwości łagodzenia sytuacji stresowych,	
5	5	Zachowania etyczne i nieetyczne	omawia rodzaje zachowań etycznych i nieetycznych,	rozzróżnia zachowania etyczne i	wykorzystuje w praktyce obowiązujące

		<p>Podaje przykłady zachowań etycznych i nieetycznych</p> <p>wskazuje konsekwencje zachowań nieetycznych,</p>	<p>nieetyczne, analizuje przykłady postępowań zgodnych z zasadami etyki w pracy zespołowej i indywidualnej,</p> <p>rozdziela zachowania etyczne i nieetyczne w roli pracodawcy i pracownika,</p> <p>podaje przykłady etycznych i nieetycznych zachowań w biznesie, wyjaśnia zjawisko mobbingu w miejscu pracy,</p> <p>omawia sytuacje etyczne i nieetyczne w biznesie krajowym i międzynarodowym;</p>	<p>zasady etyczne, postępuje zgodnie z zasadami etyki w pracy zespołowej i indywidualnej,</p> <p>promuje zachowania etyczne na co dzień,</p> <p>przedstawia sposoby przeciwdziałania mobbingowi w miejscu pracy,</p> <p>analizuje przebieg kariery zawodowej osoby, która zgodnie z zasadami etyki odniosła sukces w życiu zawodowym</p>	<p>TE9</p> <p>TA3</p> <p>TF9</p>
6	PODEJMOWANIE DECYZJI				
6	1	zarządzanie informacją	określa, czym są dane, informacje, wiedza,	rozdziela dane, informacje, wiedzę,	przetwarza dane i informacje,

		określa, czym jest zarządzanie informacją,		ocenia kompletność, jakość i wartość informacji,	wyszukuje dane i informacje,
		wskazuje źródła pozyskiwania informacji,			gromadzi dane i informacje,
		określa sposoby i zasady gromadzenia informacji,			proceedzi weryfikację uzyskiwanych informacji,
6	2	Planowanie i wyznaczanie celów			
		Wyjaśnia istotę planowania,		generuje pomysły służące rozwiązaniu problemu,	
		wyodrębnia elementy procesu planowania,		sprawdza możliwości realizacji pomysłów, wyznacza sobie własne cele do realizacji,	sporządza swój plan osobisty,
		ma świadomość konieczności planowania własnych działań w odniesieniu do efektywności pracy,		uzasadnia sens planowania,	osiąga zamierzone cele w zaplanowanym terminie,
6	3	Podjęmowanie decyzji i rozwiązywanie problemów			

	<p>omawia istotę procesu podejmowania decyzji,</p> <p>wskazuje elementy procesu decyzyjnego,</p> <p>przedstawia, czym jest odpowiedzialność i racjonalność w podejmowaniu decyzji,</p> <p>omawia racjonalność procesu podejmowania decyzji,</p> <p>,</p>	<p>ocenia skutki podejmowanej decyzji,</p> <p>przedstawia skutki procesu decyzyjnego,</p> <p>analizuje konsekwencje braku odpowiedzialności,</p> <p>przewiduje konsekwencje braku solidności i rzetelności,</p> <p>przewiduje rezultaty bycia rzetelnym i solidnym.</p>	<p>planuje kolejność wykonywanych działań, podejmuje decyzje w oparciu o analizę sytuacji,</p> <p>radzi sobie z negatywnym skutkiem złych decyzji, wykonuje samodzielnie zadania i ponosi za nie odpowiedzialność, podejmuje samodzielnie decyzje i wykonuje zadania,</p> <p>stosuje zasadę solidności i rzetelności w działaniu,</p> <p>wykonuje rzetelnie powierzone zadania.</p>
--	--	---	---